

سرشناسه: پورامینی، محمدحسین، ۱۳۵۴ -
عنوان و نام پدیدآور: رجعت، چیستی و چرایی/ نویسنده محمدحسین پورامینی؛
برای آستان قدس رضوی، معاونت تبلیغات و ارتباطات اسلامی.
مشخصات نشر: مشهد: انتشارات قدس رضوی، ۱۳۹۱.

فروست: رهنما؛ ۵۱.
شابک: 978-600-6543-62-8

وضعیت فهرست نویسی: فیپا

موضوع: رجعت

شناسه افزوده: آستان قدس رضوی. معاونت تبلیغات و ارتباطات اسلامی

شناسه افزوده: موسسه انتشاراتی قدس رضوی

رده بندی کنگره: ۲۲۲BP/۱۳۹۱۴ ۹۳۲/پ

رده بندی دیویی: ۴۴/۲۹۷

شماره کتابشناسی ملی: ۲۸۵۷۴۰۰

۵۱ → رجعت، چیستی و چرایی

نویسنده: محمدحسین پورامینی

آستان قدس رضوی

چاپ هشتم: پاییز ۱۳۹۱ (ویرایش جدید)

معاونت تبلیغات و ارتباطات اسلامی

نشانی: حرم مطهر امام رضا (ع)، اداره پاسخ گویی به سؤالات دینی

تلفن: ۰۵۱۱-۳۲۰۲۰ دورنگار: ۰۵۱۱-۲۲۴۰۶۰۲ rahnama@aqrazavi.org

ویراستار: محمدمهدی باقری

طراح جلد: علی بیات

طراح لوگوی رهنما: مسعود نجابتی

﴿ رسیدن برای یافتن راه، خود، ارزش است...
و هر فرهنگی که به پرسشگری بها دهد
و زیباترین، دقیق‌ترین و ساده‌ترین پاسخ‌ها را پیشِ رو بگذارد،
گسترش و دوام خود را تضمین کرده است.
مهم، انتخاب بهترین راه است...
و **ره‌نما** گامی است در این مسیر.
همگام ما باشید و با طرح دیدگاه‌های رنگارنگتان، یاری‌مان کنید.

رجعت، چیست و چرایی

پرسش‌های زیر را در این نوشتار پاسخ می‌گیرید:

۱. منظور از «رجعت» چیست؟
۲. رجعت واجد چه هدف و فلسفه‌ای است؟
۳. چه دلیلی بر وقوع رجعت وجود دارد؟
۴. رجعت در چه زمانی اتفاق خواهد افتاد؟
۵. اعتقاد به رجعت چه آثاری در پی دارد؟
۶. آیا رجعت امری همگانی است یا خاصّ برخی؟
۷. حضرت رضا علیه السلام در خصوص مسئله رجعت چه بیاناتی دارند؟

درآمد

یکی از باورهای شیعیان، اعتقاد به رجعت و حیات مجدد افراد و گروه‌هایی خاص، پس از ظهور حضرت مهدی عجالت‌الله تعالی فرجه‌ه است. در این نوشتار، برآنیم تا به برخی پرسش‌ها در این باره به‌طور مختصر پاسخ گوئیم.

معنای رجعت

۱. منظور از رجعت چیست؟

رجعت در لغت، به معنای بازگشت است؛^۱ اما از نظر اصطلاحی، به این معناست که به امر خداوند عجل و به دست حضرت مهدی عج گروهی از مردگان، زنده شده و با قیام آن حضرت، همراه می‌شوند. بر این حساب، قبل از روز رستاخیز، مردگان به دنیا بازمی‌گردند تا به پاداش یابوری و همراهی و درک حکومت مهدی عج نائل آیند؛ نیز، خداوند عجل برخی دشمنان حضرت ولی عصر عج را زنده می‌کند تا وی از آنان انتقام گیرد.^۲

علمای شیعه اعتقاد به رجعت را ملازم با پیروی از مذهب تشیع می‌دانند و اگر اعتقاد به امامان معصوم علیهم‌السلام وجود داشته باشد، اعتقاد به بازگشت امامان معصوم علیهم‌السلام و مؤمنان، قبل

۱. ابن منظور، لسان العرب، قم: ادب الحوزه، ج ۸، ۱۴۰۵، ص ۱۱۴.

۲. بحار الانوار، ج ۵۳، ص ۱۳۸ تا ۱۳۶.

از رستاخیز، هم باید وجود داشته باشد و این دو لازم و ملزومِ هم‌اند. در تمام دوران‌ها، بر سرِ اعتقاد به رجعت، اجماع علمای شیعه وجود داشته است و هیچ‌کس از آنان منکر رجعت نبوده‌اند. علامه مجلسی در بحر الانوار، نام بسیاری از علمای شیعه را آورده است که در کتاب‌هایشان به اصل رجعت تأکید کرده‌اند.^۱

چرایی رجعت

۲. رجعت واجد چه هدف و فلسفه‌ای است؟

از آنجاکه در عالم خلقت، هیچ امری بدون هدف نیست، یکی از سؤالات اصلی در مسئله رجعت این است که چرا باید عده‌ای از انسان‌ها، خوب باشند یا بد، قبل از قیامت و در دوران

۲. شیخ حرّ عاملی، اقیانوس الهمجعه بالبرهان علی الرجعه، باب ۲، دلیل ۳.

ظهور حضرت امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریع به دنیا برگردند؟

۱-۲ یاری و نصرت دین الهی

یکی از اهدافی که رجعت مؤمنان بر آن استوار است، نصرت و یاری رساندن به دین الهی در آرمان شهر مهدوی و عصر حکومت قائم آل محمد عجل الله تعالی فرجه الشریع است که حکومت عدل الهی را جهانی می کند. خداوند عز و جل می فرماید: «همانا فرستادگان خویش و مؤمنان را در دنیا و روزی که شاهدان برخیزند، یاری خواهیم کرد.»^۱ از ظاهر این آیه استفاده می شود که این نصرت، دسته جمعی انجام می شود، نه فردی. از آنجا که چنین نصرتی تاکنون تحقق پیدا نکرده است، قطعاً در آینده تحقق خواهد یافت؛ زیرا وعده الهی تخلف ناپذیر است.

امام صادق علیه السلام در تفسیر این آیه می‌فرمایند: «به‌خدا سوگند، این نصرت در رجعت است؛ چراکه ائمه و بسیاری از پیامبران در دنیا کشته شدند و کسی آنان را یاری نکرد. این مطلب در رجعت تحقق خواهد یافت.»^۱

۲-۲ تکامل مؤمنان

براساس برخی روایات، یکی از حکمت‌ها و اهداف رجعت، به‌کمال‌رسیدن مؤمنان خالص است؛ چراکه آنان در مسیر تکامل معنوی، با موانع دشمنان روبه‌رو بوده‌اند و از تکامل باز مانده‌اند. از این‌رو، حکمت الهی اقتضا می‌کند که آنان مسیر تکاملی خویش را از طریق بازگشت به این جهان به پایان برسانند و در گسترش حکومت حق و آرمان‌شهر مهدوی، سهمیم باشند. شرکت در

۱. علی یزدی حائری، الزام الناصب، قم: حق‌بین، ۱۳۹۷ق.

چنین حکومتی، بی شک، از افتخارات بزرگ محسوب می شود. از این رو، امام صادق علیه السلام می فرمایند: «هر مؤمنی که کشته شده باشد، به دنیا برمی گردد تا [بعد از زندگی مجدد] به مرگ طبیعی بمیرد و هر مؤمنی که مرده باشد به دنیا بر می گردد تا کشته شود [و به ثواب شهادت برسد].»^۱

۲-۳ فخر مؤمنان، از تشکیل آرمان شهر مهدوی

در طول تاریخ، بسیاری از مؤمنان در آرزوی برقراری حاکمیت دین در سراسر جهان بوده اند و برای تحقق این هدف، بسیار مبارزه کرده اند؛ اما دشمنان دین با ظلم خویش نگذاشتند دین الهی در تمام ابعاد، حاکمیت یابد. از این رو، براساس دسته ای از روایات، در دوران رجعت، مؤمنان به این جهان برمی گردند تا عزت دین و خفت و خواری ظالمان را مشاهده کنند و از

۱. بحار الانوار، ج ۵۳، ص ۴۰.

برقراری و تشکیل آرمان شهر مهدوی و حکومت عدل مهدوی، لذت برند.

امام باقر علیه السلام می فرمایند: «اما مؤمنان، به سوی روشنائی های چشمانشان برمی گردند [تا چشمشان با دیدن حکومت عدل امام زمان روشن شود] و اما ستمگران، برمی گردند تا دچار عذاب الهی شوند؛ چنان که خداوند می فرماید؛ و قطعاً غیر از آن عذاب بزرگ تر، از عذاب این دنیا به آنان می چشانیم.»^۱

۴-۲ کیفر دنیوی کافران و تأثیر آنان از استقرار حکومت مهدوی

یکی دیگر از اهداف رجعت را چشیدن کافران از عذاب های دنیوی شمرده اند.^۲ امام باقر علیه السلام می فرمایند: «هیچ شخص نیک و بدی از این امت نیست؛ مگر اینکه رجعت می کند: مؤمنان

۱. همان، ص ۶۴.

۲. سیدمرتضی، رسائل الشریفه، ج ۱، ص ۳۰۱.

برمی گردند تا اینکه عزیز شده، چشمانشان روشن شود و فُجَّار برمی گردند تا خداوند ذلیلشان کند. آیا نشنیده‌ای گفتار خداوند را که می‌فرماید: «همانا عذاب نزدیک‌تر (کوچک‌تر) را که غیر از عذاب بزرگ‌تر است، به آن‌ها می‌چشانیم.»^۱ عذاب نزدیک‌تر، به عذاب رجعت منطبق شده است. حضرت علی علیه السلام در تفسیر آیه مبارک ﴿رَبِّا يُّودُّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْ كَانُوا مُسْلِمِينَ﴾^۲ می‌فرمایند: «زمانی که من با شیعیان برمی‌گردم، بنی‌امیه را با خواری و ذلت به قتل می‌رسانم. در این هنگام، کفار می‌گویند که ای کاش مسلمان بودیم.»^۳

۱. بحار الانوار، ج ۵۳، ص ۶۴.

۲. حجر، ۲.

۳. بحار الانوار، ج ۵۳، ص ۶۵ و ۶۴.

۵-۲ انتقام جویی از دشمنان

در پاره‌ای روایات، یکی از اهداف رجعت را انتقام گرفتن از دشمنان اهل بیت علیهم‌السلام عنوان کرده‌اند؛ به‌طوری که یکی از لقب‌های امام عصر عجل‌الله‌فرجه را منتقم گفته‌اند.

امام صادق علیه‌السلام فرمودند: «هنگامی که مصیبت [جدم] حسین علیه‌السلام صورت پذیرفت، ملائکه به درگاه خداوند تضرع کردند. پس خداوند سایه حضرت قائم عجل‌الله‌فرجه را برپا داشت و فرمود که به‌وسیله وی، از آنان که به او (امام حسین) ستم کردند، انتقام می‌گیرم.»^۱ امام زمان عجل‌الله‌فرجه در صورتی می‌تواند از قاتلان امام حسین علیه‌السلام انتقام بگیرد که آنان زنده باشند و این، با رجعت تحقق می‌یابد.

۱. همان، ج ۵۱، ص ۶۸.

ادله رجعت

۳. چه دلیلی بر وقوع رجعت وجود دارد؟

ادله‌ای که بر وقوع رجعت دلالت دارند، بر دو دسته‌اند:

۱-۳ ادله قرآنی: در قرآن کریم آیات زیادی دلالت بر حیات مجدد انسان دارد. خداوند عز و جل نمونه افرادی را برای ما بیان فرموده است که قبل از رستاخیز، حیات مجدد پیدا کرده‌اند و به اصطلاح، به دنیا رجعت داشته‌اند؛ لذا همان گونه که در اقوام گذشته، رجعت صورت گرفته است، در آینده هم رجعت صورت می‌گیرد و امری محال و غیرممکن نمی‌باشد. برای مثال، نمونه‌هایی را بیان می‌کنیم که در قرآن آمده است:

اگرچه زنده کردن یک مُرده، برای خداوند عز و جل تفاوتی با زنده کردن تمام مردگان نمی‌کند، این گونه نبوده است که افراد معدودی زنده شوند. خداوند متعال در آیه‌ای، خبر از زنده شدن هزاران مُرده داده است: آنجا که می‌فرماید: «آیا از [حال] کسانی خبر نیافتی که از بیم مرگ

از خانه‌های خود خارج شدند، درحالی که هزاران تن بودند؟ پس خداوند به آنان گفت: «تن به مرگ بسپارید.» آنگاه آنان را زنده ساخت. آری، خداوند به مردم، بخشنده است؛ ولی بیشتر مردم سپاسگزاری نمی‌کنند.^۱

رسول گرامی اسلام ﷺ می‌فرمایند: «هرآنچه در امت‌های گذشته رخ داده است، در امت من نیز رخ خواهد داد.»^۲ از این سخن نتیجه گرفته‌اند که از آن جایی که رجعت یکی از حوادث مهم امت‌های گذشته است و تاکنون نیز تحقق نیافته، قطعاً در زمان آینده صورت خواهد گرفت. علاوه بر آیات فوق، آیات فراوانی در قرآن کریم آمده است^۳ که از نظر شیعه، بر رجعت در آخرالزمان تطبیق‌پذیر است؛ برای اختصار تنها به یک نمونه اشاره می‌کنیم: خداوند عزوجل

۱. بقره، ۲۴۳.

۲. قطب راوندی، الخرائج و الجرائح، ج ۲، قم: مدرسه امام المهدی، ۱۴۰۹، ص ۹۳۴.

۳. بقره، آیات ۷۲، ۵۶، ۲۴۳ و ۲۵۹.

در آیه ۸۳ سوره نمل می‌فرماید: «... و آن روز که از هر امتی گروهی از کسانی را محشور می‌کنیم که آیات ما را تکذیب کرده‌اند، پس آنان نگاه داشته می‌شوند تا همه به هم بپیوندند.» علامه طباطبایی درباره این آیه می‌گوید: «از ظاهر آیه برمی‌آید که حشر در آن، حشر در غیر روز قیامت است؛ زیرا حشر در قیامت، اختصاص به یک گروه از هر امت ندارد، بلکه تمامی امت‌ها در آن محشور می‌شوند و حتی به حکم آیه ﴿وَحَشَرْنَا هُمْ فَلَمْ نُغَادِرْ مِنْهُمْ أَحَدًا﴾^۱ یک نفر هم از قلم نمی‌افتد. اما در آیه محل بحث، می‌فرماید که از هر امتی، فوجی را محشور می‌کنیم.»^۲ وی سپس در تأیید اینکه نظر قرآن در این آیه، حشری غیر از قیامت است، می‌نویسد: «... و باز مؤید گفتار ما این است که این آیه و دو آیه بعدش، بعد از داستان بیرون شدن دابّه از زمین واقع شده‌اند که خود، یکی از علایمی است که قبل از قیامت واقع می‌شود؛ قیامتی که در چند آیه بعد درباره

۱. کهف، ۴۷.

۲. تفسیر المیزان، ج ۱۵، ص ۵۶۹.

آن می‌فرماید: ﴿وَيَوْمَ يُنْفَخُ فِي الصُّورِ﴾^۱ و تا چند آیه بعد، اوصاف وقایع آن روز را بیان می‌کند. معنا ندارد که قبل از شروع به بیان اصل قیامت و وقایع آن، یکی از وقایع آن را جلوتر ذکر کند؛ چون ترتیب وقوعی اقتضا می‌کند که اگر حشرِ فُوج از هر امتی هم جزو وقایع قیامت باشد، آن را بعد از مسئله نفخ صور ذکر فرماید، ولی این‌طور ذکر نکرد؛ بلکه قبل از نفخ صور، مسئله حشر فُوج از هر امتی را آورده است. پس معلوم می‌شود این حشر، جزو وقایع قیامت نیست.»^۲

در توضیح همین آیه، روایات فراوانی از اهل بیت علیهم‌السلام نقل کرده‌اند که ایشان این آیه را دلیل محکمی بر وقوع رجعت در دوران حکومت مهدی عج‌الله‌الفرق دانسته‌اند.^۳

۲-۳ ادله روایی: روایات رجعت را نیز به می‌توان دو دسته کلی تقسیم کرد: دسته نخست،

۱. نمل، ۸۷.

۲. تفسیر المیزان، ج ۱۵، ص ۵۷۰.

۳. علی بن ابراهیم قمی، تفسیر قمی، ج ۲، چ ۳، قم: دارالکتب، ۱۴۰۴، ص ۳۶.

روایاتی است که به تحقق رجعت در امت‌های گذشته اشاره کرده است. این روایات را، عمدتاً، در شرح آیات مربوط به رجعت ذکر کرده‌اند. به برخی از آن‌ها در سؤال قبل اشاره کردیم. دسته دوم، روایاتی است که به وقوع رجعت در آخرالزمان و در آستانه برپایی قیامت اشاره می‌کند. در این دسته، علاوه بر روایاتی که ذیل آیات مرتبط ذکر کردیم، روایات مستقلی نیز به چشم می‌خورد. یکی از آن‌ها این است که امام باقر علیه السلام می‌فرمایند: «روزهای خدا سه تاست: روزی که قائم قیام می‌کند و روز رجعت و روز قیامت.»^۱ به علاوه، دعاها و زیارت‌نامه‌های متعددی در دست است که به نحوی به مسئله رجعت اشاره دارند.^۲

۱. شیخ صدوق، الخصال، ج ۱، قم: اسلامی، ۱۳۶۲، ص ۱۰۸.

۲. احمد بن علی، طبرسی، احتجاج، ج ۲، ص ۴۹۴؛ بحار الأنوار، ج ۵۳، ص ۹۲؛ عیون أخبار الرضا علیه السلام، ج ۲، ص ۲۷۶.

زمان رجعت

۴. رجعت در چه زمانی اتفاق خواهد افتاد؟

روایات گوناگونی که دلالت بر امر رجعت دارند، در یک معنا با هم اتحاد دارند و آن، این است که سیر نظام دنیا به سوی روزی است که در آن، آیات الهی به بالاترین و کامل‌ترین شکل، ظهور خواهد کرد و در آن روز، گناهی وجود ندارد و شیطان، قدرت اغواگری نخواهد داشت و همه عبادت‌ها خالصانه برای خدا عز و جل خواهد بود و حق از باطل جدا می‌شود. در چنین روزی، بعضی از اولیای الهی و برخی از دشمنان خدا عز و جل که از دنیا رفته‌اند، رجعت خواهند کرد.

با این توضیح، روشن است که زمان دقیق رجعت را با ذکر سال و ماه و روز آن، نمی‌توان معلوم کرد؛^۱ اما به‌طور کلی، براساس آنچه از روایات و تفاسیر علما به‌دست می‌آید، پیش از

۱. بحار الانوار، ج ۵۳، ص ۵۹.

رستاخیز و در زمان حکومت حضرت مهدی عجالت‌الله تعالی فرجه‌الشر اتفاق می‌افتد.

آثار اعتقاد به رجعت

۵. اعتقاد به رجعت چه آثاری در پی دارد؟

اعتقاد به رجعت عاملی برای حرکت سازنده فردی و اجتماعی و وسیله‌ای برای طغیان علیه بی‌عدالتی‌ها است؛ زیرا:

۱-۵ همان‌گونه که درباب زنده‌شدن مردگان، شک حضرت عَزِیز ع پس از حیات دوباره وی و نیز تردید حضرت ابراهیم ع با مشاهده حیات چهار پرنده ذبح‌شده^۱ از بین رفت و موجب ایمان بیشتر آنان به حقانیت گفتار خداوند عز و جل شد، اعتقاد به اصل رجعت نیز شیعیان را به

۱. اشاره دارد به داستان مُردن عَزِیز پیامبر ع که خداوند عز و جل وی را پس از صد سال زنده ساخت و نیز ابراهیم پیامبر ع که به امر خداوند عز و جل چهار پرنده را انتخاب و آن‌ها را ذبح کرد و گوشت آنان را به هم آمیخت و آنگاه در چهار نقطه قرار داد؛ سپس آن‌ها را صدا زد و هریک نزد او حاضر شدند.

حقانیت خویش آگاه می‌سازد و آنان را به تلاش فردی، اجتماعی و دینی ترغیب می‌کند؛

۵-۲ در رجعت، ائمه اطهار علیهم‌السلام و مؤمنان خالص، به این جهان باز می‌گردند تا حق خود را بازستانند و کافران نیز برمی‌خیزند تا قصاص شوند. داشتن چنین اعتقادی آثاری به‌همراه دارد:

۱-۲-۵ شیعیان سعی می‌کنند اعمالشان را به گونه‌ای انجام دهند که از مؤمنانی باشند که به‌همراه ائمه اطهار علیهم‌السلام به این دنیا رجعت می‌کنند؛

۲-۲-۵ با رجعت، شیعیان خالص قادرند انتقام همه ظلم‌هایی را بگیرند که بر آنان رفته است. نتیجه اینکه اشتیاق به شیعه خالص بودن و امید به انتقام گرفتن، شیعه را برای اصلاح خویش و کسب شایستگی برای قصاص گرفتن از کافران محض، به تحرک وامی‌دارد.^۱

۱. سید هیبت‌الله بهشتی لاری، بشاره الرجعه (بازگشت مردگان به دنیا)، ص ۳۶ تا ۴۱ و ۱۴۷ و ۱۴۸.

رجعت‌کنندگان

۶. آیا رجعت امری همگانی است یا خاصّ برخی؟

پدیده رجعت امری همگانی نمی‌باشد و منحصر به جمعی از مؤمنان راستین و مشرکان محض خواهد بود. بهترین دلیل بر این گفته، حدیثی از حضرت صادق علیه السلام است: «به‌درستی که رجعت برای همه نیست، بلکه به جمعی خاص اختصاص دارد. رجعت نمی‌کنند، مگر مؤمنان راستین و مشرکانِ فرورفته در شرکِ محض؛ غیر از آنان، هیچ‌کس به دنیا باز نمی‌گردد.»^۱

البته روایات فراوانی به‌صورت ویژه، خبر از رجعت افراد خاصی داده است. به‌صورت اختصار می‌توان به برخی اشاره کرد: امام حسین علیه السلام را اولین رجعت‌کننده^۲ و برای مولا علی علیه السلام

۱. بحار الانوار، ج ۵۳، ص ۳۹.

۲. محمد بن مسعود عیاشی، تفسیر العیاشی، ج ۲، تهران: مکتبه العلمیه الاسلامیه، ص ۲۸۲.

رجعت‌های متعددی ذکر کرده‌اند.^۱ ائمه علیهم‌السلام به صورت خصوصی به برخی یاران خود بشارتِ رجعت داده‌اند.^۲ برخی روایات می‌گویند انبیای گذشته رجعت خواهند کرد^۳ و پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم به همراه ائمه معصومین علیهم‌السلام رجعت می‌کنند.^۴

۱. بحار الانوار، ج ۵۳، ص ۴۶ و ۴۷؛ الکافی، ج ۱، تهران: اسلامیه، ۱۳۶۲، ص ۱۹۷.

۲. محمد بن جریر طبری، دلائل الاممه، ص ۲۸۴.

۳. تفسیر قمی، ج ۱، ص ۱۰۶؛ تفسیر عیاشی، ج ۱، ص ۱۸۱.

۴. بحار الانوار، ج ۵۳، ص ۱۵.

امام رضا علیه السلام و مسئله رجعت

۷. حضرت رضا علیه السلام در خصوص مسئله رجعت چه بیاناتی دارند؟

روزی مأمون از امام رضا علیه السلام پرسید: «ای ابالحسن، نظر شما درباره رجعت چیست؟» امام در پاسخ فرمودند:

اعتقاد صحیحی است و این رجعت [مسئله جدیدی نیست و] در امت‌های گذشته نیز بوده و در قرآن نیز آمده است [مثل قصه عَزِیر و کسانی که از ترس مرگ، از خانه‌هایشان فرار کردند...]. جَدَم رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود که هرچه در امت‌های گذشته روی داده است، در این امت نیز روی خواهد داد. هرگاه مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف که از فرزندان من است، ظهور کند، عیسی با وی نماز خواهد گزارد. نیز، حضرت رسول صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند: اسلام در آغاز، غریب بود و بار دیگر غریب خواهد شد و خوشا به حال غریبان! پرسیدند: یا رسول الله، بعد از آن چه خواهد شد؟ فرمودند: حق، به

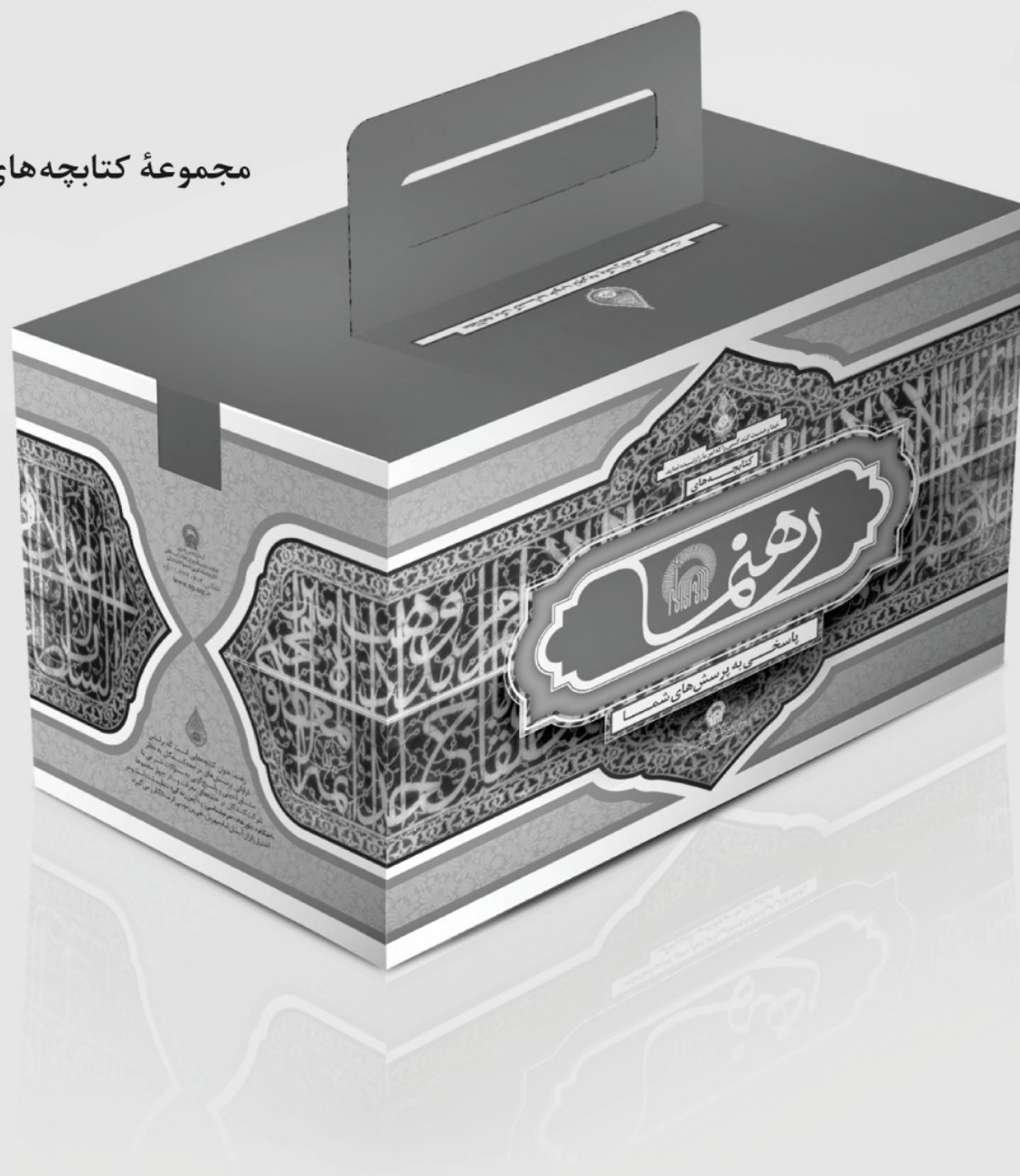
حق‌دار خواهد رسید.^۱

برای مطالعه بیشتر

۱. محمدرضا طبسی نجفی، شیعه و رجعت، ترجمه محمد میرشاه‌ولد، تهران: جمهوری، ۱۳۸۴.
۲. خدامراد سلیمان، بازگشت به دنیا در پایان تاریخ، قم: بوستان کتاب، ۱۳۸۴.

۱. عیون أخبار الرضا علیه السلام، ج ۲، ص ۲۰۱ و ۲۰۲؛ بحار الأنوار، ج ۲۵، ص ۱۳۵؛ مسند الإمام الرضا علیه السلام، ج ۲، ص ۱۳۵.

مجموعه کتابچه های رهنما

نسخه دیجیتال رهنما

مرکز پخش: مشهد مقدس، نیش ورودی باب الجواد علیه السلام
فروشگاه عرضه محصولات رضوی
تلفن: ۰۵۱۱-۲۲۸۵۲۰۴

This document was created with Win2PDF available at <http://www.daneprairie.com>.
The unregistered version of Win2PDF is for evaluation or non-commercial use only.